DISPARITY ČERPANIA FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV NA REALIZÁCIU PROJEKTOV PROSTREDNÍCTVOM PRIORITNEJ OSI 2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ V NITRIANSKOM SAMOSPRÁVNOM KRAJI V ROKOCH 2007 – 2010

Alexandra Cicoňová, Hilda Kramáreková

Abstract

Nitra self-governing region has one of possibilities to draw financial resources from EU funds during 2007-2013 by priority axes defined in its Program of economic and social development for years 2008 - 2015. These funds are one of the most important resources for regional development of municipalities in the Nitra Self-governing Region. We paid attention mainly to the Priority axis 2 Environment and Sustainable Development. The aim of the article is to analyze the financial resources flowing into municipalities of the region from the Priority axis 2 point of view and their cartographic visualization.

Keywords: Nitra self – governing region, priority axis, measures, specific objectives, disparities of drawing financial resources

Úvod

Slovenská republika vstúpila do Európskej únie 1. mája 2004. Zároveň dostala aj možnosť čerpať finančné prostriedky z európskych finančných zdrojov v prvom, tzv. skrátenom programovacom období 2004 – 2006, a to vo výške 1 700 mil. €. Tieto finančné prostriedky boli určené na znižovanie regionálnych disparít v najmenej rozvinutých regiónoch Slovenskej republiky.

V Nitrianskom samosprávnom kraji (NSK) sa tieto finančné prostriedky čerpajú v súčasnom programovom období 2007 – 2013 prostredníctvom Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja NSK 2008-2015 (PHSR NSK). V tomto dokumente je na dosiahnutie globálneho cieľa, ktorým je zvýšenie konkurencieschopnosti NSK v spoločnom Európskom priestore prostredníctvom trvalo udržateľného rastu hospodárstva, zvýšenia ochrany zložiek životného prostredia a krajiny a zlepšenia životných podmienok svojich obyvateľov, definovaných päť prioritných osí, pričom celková hodnota finančnej pomoci na ne získaná k 31.12.2010 bola 790 340 919,89 €.

Každá z prioritných osí má definovaný svoj strategický cieľ. Následne sa prioritné osi členia na jednotlivé priority, špecifické ciele a opatrenia. Pre rozsiahlosť problematiky je preto v tomto článku geograficky spracovaná iba Prioritná os 2 Životné prostredie a trvalo udržateľný rozvoj. Túto os PHSR NSK 2008 – 2015 definuje ako zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja územia s

mimoriadnym dôrazom na zníženie rizika vzniku, resp. zmiernenie negatívnych dopadov javov a procesov, vplyvujúcich na kvalitu zložiek životného prostredia prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení environmentálnej infraštruktúry a zvyšovaním environmentálneho povedomia obyvateľov kraja.

Teoreticko-metodické východiská problematiky

Legislatívnu oporu skúmanej problematiky predstavuje Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. V jeho kontexte je PHSR charakterizovaný ako strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovávaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie regiónu. Schválenie PHSR vyššieho územného celku a príslušnej územnoplánovacej dokumentácie vyššieho územného celku je podmienkou na predloženie žiadosti vyššieho územného celku o poskytnutie finančného príspevku zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov EÚ.

V odbornej literatúre je problematika financovania regionálneho rozvoja, resp. fiškálnej politiky na lokálnej úrovni tradične v centre záujmu ekonómov – ale čoraz viac sa jej začínajú venovať aj geografi. Viacerí autori, napr. Martin a Minns (1995) zdôrazňujú, že bez pochopenia regionálnej štruktúry (nielen) verejných finančných tokov v území je naša znalosť o podmienkach mechanizmov a faktorov regionálneho rozvoja značne obmedzená. Martin (1999) uvádza, že pre pochopenie regionálneho rozvoja ide oľasť výskumu zásadného významu.

Analýzam regionálnych dopadov čerpania ŠF je pozornosť venovaná v pomerne širokom rozsahu predovšetkým v zahraničnej literatúre, avšak ťažiskovo nie na lokálnej úrovni (Kramáreková, 2010). V Českej republike sa dopadmi politiky hospodárskej a sociálnej súdržnosti na regionálny rozvoj ako aj problematikou čerpania finančných prostriedkov rôznymi formami zaoberá napr. Lněnička (2008a, 2008b, 2008c), skúsenosti s čerpaním štrukturálnych fondov v Českej republike na príklade vidieckych mikroregiónov uvádzajú Ježek a Ježková (2007). Teoreticko-metodické prístupy k štúdiu regionálnej dimenzie fiškálnej politiky vo svojich prácach detailne rozoberá Macešková (2009, 2007), príkladovou štúdiou regionálnej analýzy verejných kapitálových výdavkov na úrovni krajov a okresov Česka môže byť práca Blažeka a Maceškovej (2010). V slovenskej geografickej literatúre sa problematike priestorových aspektov čerpania štrukturálnych fondov v NSK v rokoch 2004 – 2006 venovala Kramáreková (2010), Charvát (2010) analyzuje využitie finančných prostriedkov prostredníctvom Programu rozvoja vidieka na rozvoj obcí Trnavského kraja v období 2007 – 2010, Buček (2010) majetok hlavného mesta SR Bratislavy počas globálnej finančnej a ekonomickej krízy. Inovácie ako fenomén rozvoja regiónov a konkurencieschopnosť regiónov Slovenska analyzujú napr. Rajčáková, Švecová (2012a, 2012 b, 2010).

Väčšina publikovaných informácií v elektronických alebo printových médiách súvisiaca s problematikou čerpania finančných prostriedkov aj zo zdrojov EÚ sa týka celkových objemov finančných prostriedkov určených na ten-ktorý operačný program, prípadne čerpania podľa krajov a okresov. Napriek tomu sú to práve informácie na úrovni tzv. konečných príjemcov, t.j. rôznych subjektov, geograficky identifikovateľných, ktoré umožňujú veľmi presne identifikovať toky príjmu finančných prostriedkov a následne sledovať ich efekty.

Získanie informácií na úrovni obcí je pomerne náročné (platí to aj pre samotné úrady samosprávnych krajov), čo súvisí (Kramáreková, 2010):

- s rôznymi zdrojmi informácií (Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja gestujúce Národný strategický referenčný rámec SR 2007 – 2013, Ministerstvo pôdohospodárstva gestujúce Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, samosprávne kraje a pod.),

- s rôznymi zdrojmi externých finančných prostriedkov (štrukturálne fondy predstavujú len jeden z možných finančných zdrojov, z ďalších možno spomenúť napr. Nórsky finančný mechanizmus, Višegrádsky fond),

- s prístupnosťou zdrojov (vlastné informácie na úradoch samosprávnych krajov, na jednotlivých ministerstvách prostredníctvom ITMS - Informačno-technologického monitorovacieho systému, centrálného informačného systému, ktorý slúži na zabezpečenie jednotného a kompatibilného systému evidencie, spracovávaní, exportu a monitorovania dát o programovaní, projektovom a finančnom riadení, kontrole a audite programov financovaných zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu).

Príspevok sa zaoberá analýzou databázy 197 konečných príjemcov, ktorí v období rokov 2007 - 2010 čerpali finančné prostriedky v rámci prioritnej osi 2 Životné prostredie a trvalo udržateľný rozvoj z rôznych zdrojov. Údaje z databázy, poskytnutej Úradom NSK, bolo potrebné najprv harmonizovať (doriešiť neúplné informácie, opraviť chyby v údajoch). Až potom bolo možné získané objemy finančných prostriedkov graficky vizualizovať a interpretovať. Pre zjednodušenie sú získané finančné prostriedky ako aj prepočty na 1 obyvateľa v texte zaokrúhlené.

Význam spracovávanej problematiky je zrejmá v súvislosti už so spracovanými štúdiami na úrovni NSK týkajúcich sa obdobia rokov 2004 – 2006 (Kramáreková, 2010), problematiky trhu práce na úrovni regionálnej (Kramáreková a i., 2005), subregionálnej (Dubcová, Kramáreková 2002, Dubcová, Kramáreková, 2001) i lokálnej (Kramáreková, 2007, Kramáreková, 2005) ako aj záujmom o tieto poznatky zo strany Úradu NSK s cieľom ich ďalšieho využitia.

Charakteristika prioritnej osi 2 Životné prostredie a trvalo udržateľný rozvoj

Strategickým cieľom Prioritnej osi 2 je zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj územia s mimoriadnym dôrazom na zníženie rizika vzniku, resp. zmiernenie negatívnych dopadov javov a procesov vplyvujúcich na kvalitu zložiek životného prostredia prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení environmentálnej infraštruktúry a zvyšovaním environmentálneho povedomia obyvateľov kraja (PHSR 2008 – 2015, 2008).

Prioritná os 2 sa člení na 2 priority: Ochrana zložiek životného prostredia a Udržateľný rozvoj krajiny. Každá z týchto priorit sa ďalej člení na špecifické ciele a opatrenia. A práve čerpanie finančných prostriedkov prostredníctvom nich na úrovni obcí NSK je jadrom príspevku.

Celkové finančné prostriedky, ktoré boli vyčlenené, resp. vyčerpané pre prioritnú os 2 Životné prostredie a TUR, predstavovali do roku 2010 prostredníctvom 197 projektov až 150 771 983 €, t.j. až 51 % podiel z celkového objemu finančných prostriedkov schválených na roky 2007 – 2010. Táto suma predstavuje zároveň vyčerpané nenávratné finančné príspevky (NFP) pre prioritu Ochrana zložiek životného prostredia, keďže v sledovanom období rokov pre prioritu Udržateľný rozvoj krajiny nebol určený žiadny NFP.

Najväčší objem až 80 507 060 € čerpalo opatrenie 12.2 Zvyšovanie počtu odkanalizovaných miest a obcí v súlade s požiadavkami EÚ (53,4 % z celkového objemu zdrojov). Opatrenie je zamerané na vypracovanie a realizáciu projektov zameraných na zvyšovanie počtu obcí napojených na verejnú kanalizáciu s ČOV. Projekty sú podporované cez Operačný program (OP) Životné prostredie.

Naopak opatrenie s najnižším NFP je opatrenie 11.2 Dobudovanie povodňového varovného a predpovedného systému (POVAPSYS), kde bolo vyčerpaných 746 863 € (0,5%). Cieľom tohto opatrenia je zvýšiť ochranu zdravia a majetku obyvateľov žijúcich v ohrozených oblastiach. Hlavným cieľom systému POVAPSYS, schváleného vládou SR v roku 2000, je poskytovať miestnym orgánom s dostatočným predstihom varovania o vzniku povodní v malých povodiach tak, aby sa eliminovali ich ničivé následky a vylúčili straty na životoch.

Z pohľadu miest a obcí (graf 1) môžeme konštatovať, že obce vyčerпали až 66% NFP. V obciach bol NFP vo výške 110 761 080 €. Najväčší podiel na tomto príspevku má opatrenie 12.2 Zvyšovanie počtu odkanalizovaných miest a obcí v súlade s požiadavkami EÚ a to až takmer 62 % (68 340 849 €). S najmenším podielom iba 0,7 % (746 863 €) na celkovej hodnote NFP pre obce participovalo opatrenie 11.2 Dobudovanie povodňového varovného a predpovedného systému POVAPSYS.

Mestá v NSK pre prioritnú os 2 vyčerпали 51 658 084 €, čo je 34 % z celého NFP pre túto os. Tak ako aj pri obciach, aj v mestách najväčšiu sumu odčerpalo opatrenie 12.2 a to 31 934 595 € (62 %), naopak, najmenej získalo opatrenie 13.4 - iba 4 010 611 € (7,7 %). Opatrenia 11.2 a 12.1. nezískali žiadny NFP.

Z grafu 1 ďalej môžeme konštatovať, že mestá aj obce v rámci opatrenia 14.1 Ochrana prirodzených biotopov a druhotných spoločenstiev, zachovanie a sprístupňovanie významných prírodných krajinných prvkov nezrealizovali nijaký projekt. Opatrenie 14.1 bolo vyčlenené len pre ÚNSK (4 055 852 €) a SAŽP (185 384 €).

Priorita Ochrana zložiek životného prostredia

Cieľom opatrenia je zabezpečiť zvýšenú ochranu jednotlivých zložiek životného prostredia a krajiny budovaním a modernizáciou zariadení environmentálnej infraštruktúry v oblasti vodného a odpadového hospodárstva, vrátane rozvoja separovaného zberu komunálneho odpadu a ekologického zneškodňovania odpadov, odstraňovania environmentálnych záťaží, realizáciou opatrení na zvýšenie kvality ovzdušia, ochranou prirodzených biotopov živočíchov a rastlín, podporou zvyšovania environmentálneho povedomia obyvateľov kraja (PHSR NSK 2008 – 2015).

Táto priorita sa skladá zo štyroch špecifických cieľov:

- 11 Obnova prirodzeného stavu malých a stredne veľkých vodných tokov a podpora realizácie opatrení proti vzniku povodní,
- 12 Zlepšenie kvality povrchových a podpovrchových vôd budovaním kanalizačných sietí a čistiarní odpadových vôd, skvalitnenie systému zásobovania pitnou vodou a monitorovanie vodných zdrojov,
- 13 Zníženie ekologickej záťaže prostredia zavádzaním efektívnych systémov odpadového hospodárstva a realizácia opatrení na ochranu ovzdušia,
- 14 Ochrana prirodzených biotopov živočíchov a rastlín, skvalitnenie systému environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu.

Hlavným ukazovateľom pri rozdeľovaní finančných príspevkov pre jednotlivé špecifické ciele bola úroveň napojenosti obyvateľov na vodovod a kanalizáciu, úroveň čistenia odpadových vôd, prítomnosti významných zdrojov znečistenia a rizika vzniku povodní.

Špecifický cieľ 11: Obnova prirodzeného stavu malých a stredne veľkých vodných tokov a podpora realizácie opatrení proti vzniku povodní

Pod tento špecifický cieľ spadajú dve opatrenia:

- 11.1 Znižovanie nepriaznivých dopadov na odtokové pomery malých a stredných vodných tokov spôsobených ľudskou činnosťou,
- 11.2 Dobudovanie povodňového varovného a predpovedného systému POVAPSYS.

Celková čiastka, ktorá bola preinvestovaná v NSK pre špecifický cieľ 11, je 10 812 842 €. Všetky projekty resp. NFP na jednotlivé projekty sú premietnuté do mapy 1 (veľkosť kruhu v kartodiagrame predstavuje objem finančných príspevkov, štruktúra kruhu druh zrealizovaného opatrenia, kartogram znázorňuje množstvo € na obyvateľa v obci/meste).

Najväčší NFP (3 891 584 €) získal Slovenský vodohospodársky podnik (SVP), š.p. na projekt Usmernenie povodňových prietokov a eliminácia usadzovania sedimentov v zdrži. Stavba sa realizovala v obci Veľké Kozmálovce v okrese Levice. SVP bol aj úspešným žiadateľom projektu Utesnenie ľavostrannej ochrannnej hrádze Váhu v úseku Kolárovo - Komoča hrádzový km 22,966 -27,594, kde získal 5 779 924 €. V spomínanom úseku síce už existuje protipovodňová ochrana, avšak počas povodne v roku 2006 sa vyskytli povodňové poruchy (zamokrené plochy). V zmienenom úseku existuje aj riziko narušenia hrádze, a preto sa v problematickom úseku rozhodlo o realizácii podzemnej tesniacej steny.

V rámci celého špecifického cieľa 11 najmenej finančných prostriedkov na protipovodňovú ochranu dostala obec Dolné Lefantovce 159 331 €, z pohľadu jednotlivých opatrení najmenej získala obec Kamanová (30 000 €).

Po prepočte získaných finančných príspevkov na obyvateľa z mapy 1 vidíme, že najviac finančných prostriedkov získali dve obce a to Veľké Kozmálovce (5 346 €/obyv.) a Komoča (3 088 €/obyv.). Medzi obce s najnižšou hodnotou sa zaradili Alekšince (230 €/obyv.), Kolárovo (268 €/obyv.), Kamanová (275 €/obyv.) a Dolné Lefantovce (293 €/obyv.).

Špecifický cieľ 12: Zlepšenie kvality povrchových a podpovrchových vôd budovaním kanalizačných sietí a čistiarní odpadových vôd, skvalitnenie systému zásobovania pitnou vodou a monitorovanie vodných zdrojov

Špecifický cieľ 12 tvoria tiež dve opatrenia:

- 12.1 Zvyšovanie spoľahlivosti zásobovania pitnou vodou rozširovaním a využívaním vodárenských sústav v ich preukázanom bilančnom rozsahu a monitorovanie vodných zdrojov,
- 12.2 Zvyšovanie počtu odkanalizovaných miest a obcí v súlade s požiadavkami EÚ.

V rámci špecifického cieľa 12 sa realizovali projekty zamerané na rozvoj vodárenskej sústavy, s cieľom zvýšiť počet obyvateľov napojených na verejný vodovod, modernizáciu infraštruktúry a systému monitorovania vodných zdrojov na svojom území a zvyšovanie počtu obcí napojených na verejnú kanalizáciu s čistiarnou odpadových vôd (ČOV).

Z mapy 2 vyplýva, že najmenšie čerpanie finančných prostriedkov bolo v okrese Šaľa a Nové Zámky. Naopak, k najúspešnejším patrili okresy Nitra, Nové Zámky a Topoľčany.

V rámci špecifického cieľa 12 vyniká získanými finančnými prostriedkami Západoslvenská vodárenská spoločnosť, a. s., ktorá dostala na svoj projekt Aglomerácia Štúrovo – odvedenie a čistenie odpadových vôd až 19 768 385 € (24 % z celkovej sumy pre tento špecifický cieľ). Hlavným zámerom tohto projektu je výstavba a rekonštrukcia spoločnej čistiarne odpadových vôd pre mesto Štúrovo a okolité obce, ochrana kvality zdrojov pitnej vody a zásobovanie obyvateľstva aglomerácie Štúrovo kvalitnou pitnou vodou. Západoslvenská vodárenská spoločnosť, a. s. bola úspešná aj pri druhom projekte s najvyšším priznaným NFP. Išlo o projekt Nitra - dobudovanie kanalizačnej siete, so ziskom 10 932 323 €.

K ďalším úspešným žiadateľom, i keď s menším NFP v závislosti od veľkosti a náročnosti projektu, patrí obec Jedľové Kostolany (projekt Rozšírenie vodovodu Horné Lúčno - 27 518 €), Združenie obcí Mikroregión Podtrábečie – Drevenica (projekt skupinovej kanalizácie reálne získal 222 399 €, po prepočte na každú zo siedmich obcí mikroregiónu Beladice, Neverice, Ladice, Kostolany pod Trábečom, Jelenec, Koliňany, Žirany však na obec vyšla priemerná suma 31 771 €) a obec Ludanice (projekt Vodovod Ludanice II. etapa - 47 670 €).

Z pohľadu čerpania finančných prostriedkov na jedného obyvateľa bola najúspešnejšia obec Pohranice s 2 447 €/obyv. Ďalej sa nad hranicu 2000 €/obyv. zaradila aj obec Marcelová s 2 115 €/obyv. a tiež obec Cabaj – Čápor s 2 079 €/obyv. Najmenšia hodnota na obyvateľa pripadá v meste Želiezovce a v obci Koliňany – 21 €/obyv. a v obci Žirany 24 €/obyv.

Zaujímavé je porovnanie opatrení 12.1 a 12.2, kde vidíme obrovský rozdiel v čerpaní NFP. Opatrenie 12.2 získalo až 80 507 060 € a opatrenie 12.1 iba 1 550 884 €, čo v percentuálnom porovnaní pri celkovej sume 82 057 943 € tvorí 82 % k 2 %.

Špecifický cieľ 13: Zníženie ekologickej záťaže prostredia zavádzaním efektívnych systémov odpadového hospodárstva a realizácia opatrení na ochranu ovzdušia

Pre tento špecifický cieľ bolo definovaných šesť opatrení:

- 13.1 Rozvoj zariadení na zhodnocovanie odpadov, znižovanie množstva odpadov,
- 13.2 Ekologická likvidácia nevyužitelných odpadov vrátane nebezpečných odpadov,
- 13.3 Separovaný zber,
- 13.4 Eliminácia negatívnych vplyvov starých environmentálnych záťaží vrátane skládok odpadov,
- 13.5 Realizácia aktivít a programov eliminujúcich negatívne vplyvy zdrojov znečistenia na kvalitu ovzdušia,
- 13.6 Zvyšovanie podielu využívania alternatívnych a obnoviteľných zdrojov energie.

V podmienkach NSK boli realizované projekty špecifických cieľov 13.1, 13.2, 13.4 a 13.5. V rámci týchto opatrení boli realizované projekty na budovanie a rozvoj zariadení zhodnocovania odpadov, zariadení zameraných na predchádzanie vzniku odpadov, znižovaniu negatívnych vplyvov starých environmentálnych záťaží, uzatváranie a rekultiváciu skládok odpadov, modernizácie technológií znižovania množstva emisií škodlivých zo zdrojov znečistenia, a taktiež modernizácia objektov výroby tepelnej energie, vrátane rozvodnej siete a zvyšovanie množstva využívania obnoviteľných zdrojov energie.

Z mapy 3 vidíme, ako boli prerozdelené finančné prostriedky medzi jednotlivé okresy NSK. Najvyššia koncentrácia príspevkov bola v okrese Nitra (10 obcí), na druhom mieste je okres Levice s 8 obcami. Medzi okresy s najmenším počtom obcí patrí v rámci tohto špecifického cieľu okres Zlaté Moravce (1 obec) a po tri obce sú v okresoch Topoľčany a Šaľa.

Najvyššia suma, ktorá bola vyčerpaná v rámci opatrenia 13.1, bola priznaná Ponitrianskemu združeniu obcí pre separovaný zber a nakladanie s odpadmi. Projekt Separovaný zber a zhodnocovanie biologicky rozložiteľných odpadov bol realizovaný v obci Lužianky so sumou 9 682 953 €. Ale aj fyzické osoby (3 žiadatelia) Levíc získali NFP - na vykurovanie a prípravu teplej úžitkovej vody tepelným čerpadlom a solárnou energiou pre rodinný dom po 19 916 € (opatrenie 13.5).

Na základe analýzy mapy 3 je možné konštatovať, že najmenší príspevok na obyvateľa bol v mestách Levice (2 €/obyv.), Nové Zámky (11 €/obyv.). Naopak medzi obce s najvyšším podielom €/obyv. patria Dolné Obdokovce (1 357 €/obyv.), Hontianska Vrbica (2 325 €/obyv.) a Lužianky (3 511 €/obyv.).

Celková suma, ktorá bola umiestnená v obciach a mestách NSK, je 49 779 994 €. Najvyššia čiastka bola vyčerpaná pre opatrenie 13.1, a to 31 736 682 €, čo predstavuje takmer 64 %. Opatrenie 13.4 vyčerpalo 11 094 623 € (22 %) a opatrenie 13.5 (6 948 689 € - 14 %).

V grafe 2 sme sa zamerali na čerpanie NFP pre jednotlivé opatrenia špecifického cieľa 13 Úradom NSK, Slovenskou inšpekciou životného prostredia (SIŽP) a Slovenskou agentúrou životného prostredia (SAŽP), keďže v predošlej časti sme sa venovali mestám a obciam. Úrad NSK realizoval vo svojom území opatrenia 13.1 (podpora aktivít v oblasti separovaného zberu) a 13.5 (nákup čistiacej techniky pre pozemné cestné komunikácie). SAŽP realizovala opatrenie 13.2 (vytvorila stratégiu nakladania s nebezpečným odpadom, vrátane realizačných plánov) a SIŽP opatrenie 13.5 projekt Akreditácie meracích skupín SIŽP.

Špecifický cieľ 14: Ochrana prirodzených biotopov živočíchov a rastlín, skvalitnenie systému environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu

Špecifický cieľ je tvorený dvomi opatreniami:

- 14.1 Ochrana prirodzených biotopov a druhových spoločenstiev, zachovávanie a sprístupňovanie významných prírodných krajinných prvkov,
- 14.2 Environmentálna osвета, propagácia, posilňovanie spolupráce v oblasti ochrany prírody a krajiny.

V NSK bolo aplikované len opatrenie 14.1, ktoré podporuje aktivity realizované štátnymi a mimovládnyimi organizáciami a združeniami ochrany prírody, orientované na zachovávanie prirodzeného stavu biotopov a prirodzených stanovišť živočíchov a rastlín.

V rámci opatrenia 14.1 boli podporené projekty (mapa 4), ktorých realizácia prebiehala vo všetkých krajocho okrem Bratislavského kraja, pretože ten nie je oprávneným žiadateľom v rámci cieľa Konvergencia. Oprávnenými žiadateľmi v tomto opatrení boli Štátna ochrana prírody SR, Slovenská agentúra životného prostredia a ZOO Bojnice.

Najvyšší NFP získal NSK prostredníctvom Štátnej ochrany prírody SR na projekt Posilnenie infraštruktúry Správy CHKO Ponitrie a dobudovanie informačného strediska NATURA 2000.

Príspevky, ktoré žiadatelia dostali na projekty, boli vo vybraných krajocho realizované na rôzne projekty. V rámci špecifického cieľa 14.1 boli žiadateľmi aj Lesy Slovenskej republiky a Karpatská lesnícka spoločnosť, ktorí realizovali projekty rekonštrukcie protipožiarnych lesných ciest. Najvyšší príspevok získala Karpatská lesnícka spoločnosť na projekt Protipožiarne lesné cesty v k.ú. Rybník I – rekonštrukcia vo výške 670 174 €.

Priorita Udržateľný rozvoj krajiny

Cieľom tejto priority je priestorový rozvoj územia Nitrianskeho kraja v súlade s územno – plánovacou dokumentáciou, sprevádzaný identifikáciou vlastníckych vzťahov k pozemkom a ich majetkovo - právnym vysporiadaním (PHSR NSK 2008 – 2015).

Tvorí ho špecifický cieľ 15 Konceptné usmerňovanie procesu suburbanizácie, zvyšovanie počtu pozemkov s vyriešenými majetkovo-právnymi vzťahmi, ktorý má dve opatrenia:

- 15.1 Konceptné usmerňovanie procesu suburbanizácie v súlade s územno-plánovacou dokumentáciou VÚC NSK a ďalšími strategickými dokumentmi;
- 15.2 Zvyšovanie výmery pozemkov s vyriešenými vlastníckymi vzťahmi.

V období rokov 2007 – 2010 pre túto prioritu NFP určený nebol, ale Úrad NSK vynaložil vlastné finančné prostriedky vo výške 3 264 € (Všeobecne záväzná

nariadenie NSK č. 1/2008). Finančné prostriedky boli určené na koncepčné usmerňovanie rozvoja územia v súlade s prijatým územno – plánovacím dokumentom resp. na vykonané zmeny a doplnky v Územnom pláne veľkého územného celku Nitrianskeho kraja.

Záver

V rokoch 2007 – 2010 bola na území NSK prostredníctvom 542 projektov všetkých piatich osí PHSR NSK 2008 – 2015 vyčerpaná celková suma vo výške 297 445 607 €.

Prioritná os 2 Životné prostredie a trvalo udržateľný rozvoj krajiny podporovala projekty rozdelené do dvoch osí Ochrana zložiek životného prostredia a Udržateľný rozvoj krajiny. Ochrana zložiek životného prostredia však bola jedinou realizovanou prioritou. Pre túto os bolo schválených 197 projektov s celkovým finančným objemom vo výške 150 771 983 €, čo predstavuje až 51 % podiel z celkového objemu finančných prostriedkov schválených na roky 2007 – 2010.

NFP smerovali do obcí aj miest. Výrazne úspešnejšie však boli obce so 66 % podielom (110 761 080 €) oproti mestám s 34 % (51 658 084 €). Zdrojmi financovania pre túto os bol najmä OP Životné prostredie, environmentálny fond, štátne zdroje, zdroje miestnych samospráv a súkromné zdroje.

Uvedené informácie tak dokladujú životaschopnosť i úspešnosť endogénneho rozvoja obcí Nitrianskeho kraja v súlade s legislatívne deklarovaným jedným z hlavných cieľov podpory regionálneho rozvoja – odstraňovať alebo zmiernovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho, sociálneho a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov ako aj podpory regionálneho rozvoja so zameraním na využívanie vnútorného rozvojového potenciálu územia – prírodných, kultúrnych, materiálnych, finančných, ľudských a inštitucionálnych zdrojov (Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja).

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA 1/0893/11 – Transformácia Nitrianskeho kraja v meniacich sa spoločensko-ekonomických podmienkach a perspektívy jeho regionálneho rozvoja.

Literatúra

Blažek, J., Macešková, M. 2010. Regional Analysis of Public Capital Expenditure: To Which Regions Is Public Capital Expenditure Channelled – to „Rich“ or to „Poor“ Ones? Regional Studies, Vol. 44, 6, pp. 679-696. ISBN 3-631-52211-8

Buček, J. 2010. Majetok hlavného mesta SR Bratislavy počas globálnej finančnej a ekonomickej krízy. *Geographia Cassoviensis* IV., 1. Košice : Univerzita P. J. Šafárika. s. 24 - 27. ISSN 1337-6748.

Dubcová, A., Kramáreková, H. 2002. Trh práce ako problém regionálneho rozvoja občianskeho združenia „Spoločná budúcnosť“. In Dubcová, A. Kramáreková, H. eds. *Geografické informácie 7/II*. Nitra : UKF v Nitre. s. 103-113. ISBN 80-8050-543-8

Dubcová, A., Kramáreková, H. 2001. Program rozvoja zamestnanosti obcí združených v OZ „Spoločná budúcnosť“. Nitra : Regio. 49 s.

Charvát, T. 2010. Využitie finančných prostriedkov prostredníctvom Programu rozvoja vidieka na rozvoj obcí Trnavského kraja v období 2007 – 2010. *Geographia Cassoviensis* IV., 1. Košice : Univerzita P. J. Šafárika. s. 78 - 81. ISSN 1337-6748.

Ježek, J., Ježková, R. 2007. Zkušenosti s čerpáním strukturálních fondů v České republice na příkladu venkovských mikroregionů. In *Podnikanie na poľnohospodárskej pôde vo väzbe na rozvoj vidieka*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita. s. 96-100. ISBN 978-80-8069-872-0.

Kramáreková, H. 2010. Priestorové aspekty čerpania štrukturálnych fondov v Nitrianskom samosprávnom kraji v rokoch 2004 – 2006. In *Geografický časopis*, 4. Bratislava : Geografický ústav SAV. s. 347-373. ISSN 0016-7193.

Kramáreková, H. 2007. Vývoj nezamestnanosti v obciach Nitrianskeho kraja v rokoch 2001 a 2005. In Dubcová, A., Kramáreková, H., Cimra, J. eds. *Geografické informácie 11*. Nitra : UKF v Nitre. s. 272-284. ISBN 978-80-8094-137-6

Kramáreková, H. a i. 2005. Ľudské zdroje a trh práce v Nitrianskom kraji. In *Zborník materiálov k národnej konferencii Európska národná stratégia zamestnanosti v regionálnom kontexte*. Bratislava : Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. s. 50-55.

Kramáreková, H. 2005. Regionálny rozvoj Nitrianskeho kraja na lokálnej úrovni. 2005. In *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitas Comenianae, Geographica, Supplementum*, No. 3. Bratislava : Univerzita Komenského. s. 263-270. ISSN 0231- 715X.

Lněnička, L. 2008a. ROPy spuštěny, jste připraveni?. In ON-LINE. Aktuální praktický průvodce čerpáním finančních prostředků a podpůrné pomoci z programů státní podpory a Evropské unie. Vyd. 1. Praha : Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r. o., 2008. 17 s. ISSN 1214-9829.

Lněnička, L. 2008b. Dopady politiky hospodářské a sociální soudržnosti na regionální rozvoj ČR. In *Geographia Cassoviensis*, 2. Košice : Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach. s. 102 – 107. ISSN 1337-6748.

Lněnička, L. 2008c. Dotace – poradce pro evropské fondy. Praha : Economia, a.s. Praha. počet s. 47.

Macešková, M. 2009. Fiskální politika jako klíčový mechanismus regionálního rozvoje: příklad regionální dimenze sektorových a horizontálních politik ČR. Doktorská disertační práce. Praha : Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy.

Macešková, M. 2007. Regionální dimenze fiskální politiky na příkladech veřejných investičních výdajů. Geografie – Sborník ČGS, 112, 1, s. 17-32. ISBN 3-631-52211- 8.

Martin, R. 1999. The Regional Dimension in European Public Policy: Convergence or Divergence? New York : Palgrave Publishers.

Martin, R., Minns, R. 1995. Undermining the Financial Basis of Regions: The Spatial Structure and Implications of the UK Pension Fund System. Regional Studies, Vol. 29, 2, pp. 125-144. ISSN 0034 – 3404.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja 2008 - 2015. 2008. Nitra : Úrad NSK. 177 s.

Rajčáková, E., Švecová, A. 2012a. Regionálne disparity a konkurencieschopnosť regiónov Slovenska. In 15. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků, Brno : Masarykova univerzita. s. 59-68.

Rajčáková, E., Švecová, A. 2012b. Competitiveness of Slovakia regions in the regional policy context. In Proceedings of 19th International Conference Geography and Geoinformatics: Challenge for Practise and Education. Brno : Masarykova univerzita. s. 250-258

Rajčáková, E., Švecová, A. 2010. Inovácie nový fenomén rozvoja regiónov. In Geographia Cassoviensis, roč. 4, 2. s. 173-179

Úrad Nitrianskeho samosprávneho kraja. 2010. Databáza projektov priority osi Životné prostredie a udržateľný rozvoj krajiny, 2010.

Všeobecne záväzné nariadenie Nitrianskeho samosprávneho kraja č. 1/2008 zo dňa 14.1.2008, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť „Územného plánu veľkého územného celku Nitrianskeho kraja, Zmeny a doplnky č. 2 – záväzná časť“. Nitra : Úrad Nitrianskeho samosprávneho kraja, 2008.

Zákon č. 539/2008 z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

**DISPARITIES OF DRAWING FINANCIAL RESOURCES FOR
REALIZATION OF PROJECTS BY THE PRIORITY AXIS 2
ENVIRONMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE NITRA
SELF-GOVERNING REGION
DURING THE YEARS 2007 – 2010**

Summary

During 2007 – 2010 the total amount 297,445,606 € was in the Nitra Self-governing Region (NSGR) area implemented by 542 projects through five priority axes. Priority axis 2 Environment and Sustainable Development supports projects

which are divided into two actions – Protection of the Components of Environment and Sustainable Development of Landscape. But only the action of Protection of the components of environment was realized. 197 projects were approved with a total financial volume of 150, 771, 983 €. Total financial resources for the priority axis 2 make up 51% of the total funds approved for the years 2007 – 2010. Financial cash flows routed to municipalities and towns. Significantly more successful were municipalities with 66% (110,761,080 €) in comparison with towns which drawn only 34% (51, 658, 084 €). Sources of funding for this axis was especially from Operational program Environment, Environmental Fund, governmental sources, sources of local governments and private sources.

Mgr. Alexandra Cicoňová

J. Kollára 850/14,

018 51 Nová Dubnica

E – mail: alexandra.ciconova@gmail.com

RNDr. Hilda Kramáreková, PhD.

Katedra geografie a regionálneho rozvoja

FPV UKF v Nitre, Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

E – mail: hkramarekova@ukf.sk

Graf 1: Čerpanie finančných prostriedkov v mestách a obciach NSK v rokoch 2007 – 2010 prostredníctvom Prioritnej osi 2 Životné prostredie a trvalo udržateľný rozvoj

Graph 1: Drawing Financial Resources in Cities and Municipalities of the NSGR During 2007 - 2010 Through the Priority Axis 2 Environment and Sustainable Development

Zdroj: Úrad NSK, 2010

Graf 2: Čerpanie finančných príspevkov prostredníctvom špecifického cieľa 13 Úradom NSK, SIŽP a SAŽP (v €) – Zníženie ekologickej záťaže prostredia zavádzaním efektívnych systémov odpadového hospodárstva a realizácia opatrení na ochranu ovzdušia

Graph 2: Drawing of Financial Resources Through the Specific Objective 13 by the Office of the NSGR, Slovak Environmental Inspectorate and Slovak Environmental Agency (in €) – Reducing the Ecological Impact of Environment by Introducing Effective Waste Management Systems and the Implementation of Actions for Air Protection

Zdroj: ÚNSK, 2010

Mapa 1: Využitie finančných prostriedkov prostredníctvom špecifického cieľa 11 – Obnova prirodzeného stavu malých a stredne veľkých vodných tokov a podpora realizácie opatrení proti vzniku povodní

Map 1: Drawing of Financial Resources Through the Specific Objective 11 – Restoration of Natural Condition of Small and Medium-sized Water Courses and Support of Implementation of Actions Against Floods

Zdroj: Úrad Nitrianskeho samosprávneho kraja, 2010
Autor: Cicoňová, A. by ArcGIS 9.2

Mapa 2: Využitie finančných prostriedkov prostredníctvom špecifického cieľa 12 – Zlepšenie kvality povrchových a podpovrchových vôd budovaním kanalizačných sietí a čistiární odpadových vôd, skvalitnenie systému zásobovania pitnou vodou a monitorovanie vodných zdrojov

Map 2: Drawing of Financial Resources Through the Specific Objective 12 – Improving the Quality of Surface and Ground Water by Building Sewers and Wastewater Treatment Plants, Improvement of Drinking Water System and Monitoring of Water Resources

Mapa 3: Využitie finančných prostriedkov prostredníctvom špecifického cieľa 13 – Zníženie ekologickej záťaže prostredia zavádzaním efektívnych systémov odpadového hospodárstva a realizácia opatrení na ochranu ovzdušia

Map 3: Drawing of Financial Resources Through the Specific Objective 13 – Reducing the Ecological Impact of Environment by Introducing Effective Waste Management Systems and Implementation of Actions for Air Protection

Mapa 4: Využitie finančných prostriedkov prostredníctvom špecifického cieľa 14 – Ochrana prirodzených biotopov živočíchov a rastlín, skvalitnenie systému environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvedy

Map 4: Drawing of Financial Resources Through the Specific Objective 14 – Conservation of Natural Habitats of Animals and Plants, Improvement of the System of Environmental Education and Awareness